

Delavska Pravica

Glasiló krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—, ~ Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrlet let Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 21, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Pogum!

Usoda, ki je zadela marksistično socialno demokracijo, je žalostna. Ne ugotavljamo tega iz škodoželjnosti niti smo mnenja, da zmaga fašizma pomeni končno likvidacijo socialistične ideje, kakor triumfirajoče oznanja meščansko časopisje. Res pa je, da se socializem v taki obliki, kakor so mu jo dali marksisti, ne bo več povrnil in da bo po preoblitvi blodne fašistične groznice delovno ljudstvo nastopilo kot graditelj srečnejše bodočnosti človeštva pod nekoliko drugačnimi idejami in tudi pod drugim voditeljem nego so bili stari socialdemokratski prvaki.

Prvič je gotovo, da bodoči socialistični pokret ne bo slonel na brezverski, napol liberalni podlagi starega marksizma in njegove zastarele materijalistične filozofije. Vera bo v bodočem socialističnem gibanju pomenila dragoceno vrednoto, po kateri pa mora vsak posameznik, ki jo izpoveduje, tudi dejansko živeti. Krščanska mravstvenost, ideje evangelija bodo priznane kot najgloblji temelj bratskemu sožitju ljudi. Iz njih se bo rodilo, v njih bo utemeljeno, iz njih bo rastlo ono idealno navdušenje, ona nesebična požrtvovalnost in ona neomajljiva trdna vera v končno zmago, ki je neobhodni pogoj za vsako socialno delo. Baš zato, ker je tega v starem marksizmu vedno bolj zmanjkovalo, ker je notranji ogenj ugašal, ker so se voditelji polenili, pomeščanili in so šli bolj za ustvarjanjem udobnih položajev zase in za svoje prijatelje nego za popoln prerod človeške družbe, zato je povojna socialna demokracija počasi izhiralala, njena bojevitost je postajala bolj in bolj navidezna in smrtnega udarca ji ni prizadejal velekapitalizem, ampak ravno mali ljudje, ki so se na njenih voditeljih po pravici popolnoma razočarali.

Drugič bo delavstvo po hudih izkušnjah, ki so prišle zdaj nanj, ki jih pa bo prebolelo izčiščeno — kakor je to po vsakem trpljenju — veliko bolj enotno in kompaktno kakor je bilo doslej, ko ga je vsaka politična stranka, katerih je liberalna doba po svoji idejni in moralni anarhiji rodila nebroj, trgala narazen in ga zdrobila v same kosce pod različnimi firmami in programi, tako da je delavstvo kot skupnost, kot bojna fronta in kot soodločevalec v političnem življenju demokracije pomenilo nepriemno manj, nego bi moglo in moralo po svojem ogromnem številu in svoji vsekakor v povprečju visoki kulturni stopnji ter strokovni izobrazbi in po možnosti političnega udejstvovanja. Fašizem je z brutalno silo vse delavce spravil pod en klobuk, da jih stlači v svoj fašistični kalup in vse po svoje preobliči — toda težnja po pravici, po zmagi poštenega dela nad krivičnim kapitalom in po temeljiti izpremembi družabnega reda se ne bo mogla potlačiti

Novi rudarski pravilnik v pogledu sanacije pokojninske blagajne

Nihče se danes ne čudi, da se rudarsko starostno zavarovanje bliža neizogibni katastrofi. Znani so tudi razlogi, ki so tirali zavarovanje v vedno večjo pasivnost. Stari pravilnik, ki je stopil v veljavo 1. januarja 1925, je bil izdan brez prave računске podlage. Ne more se trditi, da so bile s tem pravilnikom odmerjene previsoke pokojnine, pač pa se ni gledalo za kritje teh pokojnin. Ker je bilo treba le dajati, je končno moralo nastati tudi vprašanje, kje dobiti. Rudarsko delavstvo je stalo vseskozi na stališču, da se morajo dobiti tudi sredstva za sanacijo pokojninske blagajne in je bilo odločno nasprotno sanaciji, ki jo določa novi rudarski pravilnik. Delavstvo je tudi pokazalo, kje naj bi se dobila sredstva in je bilo tudi samo pripravljeno za to žrtvovati, v kolikor je to danes sploh mogoče.

Na anketi za novi rudarski pravilnik, katero je sklical minister za šume in rude meseca aprila 1932, je delavska delegacija nazorno pokazala način sanacije pokojninske blagajne, pri katerem ne bi bilo treba poslabšati položaja upokojencev. Zavarovanju je treba subvencij. Te bi morala dati v prvi vrsti država, ker je na tem vprašanju najbolj zainteresirana. Zlasti bi se država morala tega zavedati v času, ko delavstvo radi težkega položaja pri najboljši volji ni v stanu vzdržati svojega socialnega zavarovanja. Pri tem je treba poudariti, da zavarovanje ne propada po krivdi delavstva, marveč so temu kriva vojna posojila in razvrednotenje denarja.

in končno bo vse delavstvo v tej težnji tem bolj edino, čim bolj bo v fašističnih korporacijah skupaj in se bo navadilo na skupnost, ki je bila preje otežena, če ne čisto onemogočena radi razcepljenosti delavstva v tri, štiri strokovne skupine in v tri, štiri, pet in še več političnih strank, katerim je delavstvo služilo kot pripraga. Ko se bo nacionalistični val razbil in bo zopet zasijalo nad kaosom solnce človečnosti in človečanske vzajemnosti, bo delavstvo bolj edino nego je bilo preje, huda preizkušnja ga bo izmoldirala, marsičesa dobrega se bo tudi naučilo, njegov nazor bo izčiščen, in delovno ljudstvo bo z združenimi silami šlo na delo za nov politični in gošpodarski red in tudi za moralni dvig človeštva, za moralno poštenost, odkritosrčnosti, delavnosti in vzajemnosti ter prave svobode.

Da pa bo delavstvo sedanjo in bodoče izkušnje res izdržalo, je treba, da ne izgubi vere v sebe, da se čim bolj oklene svoje strokovne organizacije, da se zaveda, da delavstvo je in ostane ogromna moč, preko katere nihče ne bo mogel iti.

V drugi vrsti treba iskati sanacijskih sredstev pri rudarskih podjetjih, katera naj bi se obremenila s posebnimi prispevki. Delavstvo je tem podjetjem deset- in desetletja ustvarjalo dobičke, od česar samo ni imelo drugega kot pomanjkanje in onemoglost. Čeprav so bili vsi delavski predlogi iz gospodarskih, socialnih in moralnih oziró stvarno utemeljeni, se v novem pravilniku niso upoštevali. Novi pravilnik predvideva sanacijo pokojninske blagajne s tem, da znižuje pokojnine od 10 do 18% in to vsem, ki so bili upokojeni pred letom 1925. Vsem, ki so bili upokojeni po letu 1925, se bodo pokojnine odmerile po novih določbah in bodo tudi znatno nižje. Bojimo se, da tudi za te pokojnine ne bo kritja, ker v teh gospodarskih razmerah tudi najboljši matematični račun ne drži. Pravilnik sicer odreja neko sanacijsko zaščito, katera se pa prav nič ne zлага s predlogom, ki ga je podala delavska delegacija na anketi v Belgradu, čeprav je bil ta predlog na tej anketi osvojen. Ta predlog se je glasil:

1. Ako bi matematični računi pokazali, da prispevki za pokojnine, navedeni v točki 1. in 2. § 118 pravilnika, niso uravnovešeni, se odredi posebni prispevek za kritje primanjkljaja. Ta prispevek morajo v celoti plačati podjetja, ki spadajo pod rudarsko zavarovanje. Višino predpiše minister za šume in rude.

2. Za sanacijo glavne bratovske skladnice v Ljubljani se morajo porabiti vsi presežki po čl. 5 zakona pokrajinskega pokojninskega sklada za Slovenijo.

3. Minister za šume in rude ustanovi s pravilnikom poseben centralni sanacijski fond za vse bratovske blagajne v državi. V ta fond prispevajo vse bratovske skladnice po 5% od prispevkov za pokojninsko zavarovanje. Iz tega fonda bi se krili primanjkljaji pri pokojninskem fondu. Velike važnosti je to zlasti za Slovenijo, ker so v drugih delih države pokojninske blagajne visoko aktivne.

Novi pravilnik, § 119, pa določa:

Če se ugotovi ob sestavi matematične bilance, da imovina pokojninske blagajne ne zadošča za pokritje obveznosti in stroškov po § 118 in če se prispevki v rednih mejah ne dajo zvišati in če to zvišanje ne bi zadoščalo, mora predložiti glavni upravni odbor glavni skupščini predloge zaradi upostavitve potrebne pokritja. Tak predlog se lahko giblje v nastopnih mejah in poda v nastopnem vrstnem redu:

1. Ustavitev upokojitev brez dokazane trajne onemoglosti po § 107 po slednjem odstavku.

2. Zvišanje prispevkov vseh podjetij in vseh članov za nadaljnjih do 2%.

Poročila z delavskih bojišč

Rudarji

Hrastnik. V torek 9. maja se je vršila seja krajevnega upravnega odbora bratovske skladnice. Na dnevnem redu so bile upokojitve, nezdgodne rente in slučajnosti. Za upokojitve so bili predlagani sledeči rudarji: Anžlovar Matija, Briner Franc, Grešak Aleš, Guček Anton, Slanšek Ivan, Uraha Ivan, Kaluder Tomaž, Salamon Franc, Glibe Jakob, Marinko Štefan in Povodnik Marko. — Vdovske pokojnine so priznane Pavlič Tereziji s 4 otroci in Ocepku Rozaliji s 3 otroci pod 16 let starosti, nadalje sirotinske pokojnine otrokom po umrlem Jovanu Janezu in Lazniku Antonu. Odpravnino dobi bivši rudar Mlakar Alojz, ker ni dosegel 10 let vračunljive članske dobe za upokojitve. Radi smrti so se ustavile pokojnine Kolarju Ivanu, Jazbinšku Mihju in Kotniku Petru. Novih primerov za priznanje nezdgodnih rent ni bilo, pač pa se je črtala renta radi smrti člana Pavliča Dominika. — Pri slučajnostih se je sklenilo, da se znižajo vsem nameščenem bratovske skladnice plače za 5% z veljavnostjo od 1. maja dalje. Podpora za zdravljenje se je dovolila ženi Benetek, ki boluje za jetiko. Z zahvalo se je vzelo na znanje sporočilo, da je dala bratovska skladnica na Jesenicah za brezposelne rudarje v Hrastniku podporo v znesku 5000 Din.

Hrastnik. Pod okriljem tukajšnje protituberkulozne lige se je vršilo v četrtek 11. maja v rudniški čakalnici predavanje o jetiki. Ta bolezen je v rudarskih revirjih zelo razširjena in zahteva vedno več žrtve. Mala stanovanja, slaba prehrana in drugi higijenski nedostanki pospešujejo jetiko, vendar bodo vsa prizadevanja lige, ki zasluži sicer vso pozornost in pohvalo, ostala brez pravega učinka, dokler ne bodo podjetniki preskrbeli delavcem večjih in higijenskih stanovanj in dokler ne bo imel delavec boljšega zaslužka, da si bo mogel kupiti potrebne hrane. Dajte delavcu najprej delo in zaslužek ter ravnajte z njim kot s človekom! S tem bi bil velik del zla odpravljen.

Viničarji

Nasilje nad pravico

Pri županstvu Vrhov dol je bil vložen predlog razprave pred viničarsko komisijo po tov. Godec Janezu zoper vinogradnico gospo Robič zaradi kršitve sklenjenih pogodb in pravic po viničarskem redu. Po viničarskem redu § 24 se mora razprava o takem predlogu od strani župana kot predsednika komisije sklicati v teku 14 dni. Iz neznanega razloga pa ta predlog tov. Godeca celih šest tednov ni prišel do razpisa razprave. Zato je Strokovna skupina viničarjev v Limbušu s posebno pismeno vlogo zahtevala od župana Vrhov dol sklicanje tožadnevne razprave, sicer bo prisiljena vložiti pritožbo na višjo oblast. Nato je bila razprava določena na dan 7. maja. Viničar Godec je imenoval za svojega zastopnika tov. Viktorja Šaupera. Ko pa so se člani te viničarske komisije pravilno sestali in bi se imela začeti razprava, je zastopnik vinogradnice in član viničarske komisije, učitelj g. Robič, izjavil, da ne priznava tov. Šaupera kot polno močnega člana viničarske komisije in kot zastopnika viničarja, ker le-ta ni viničar, marveč le najemnik in delavec. Takoj na to izjavo pa je tudi župan kot predsednik odredil preložitev razprave za nedoločeni čas. Tako se je zgodila nezasišana krivica najprej prizadetemu viničarju, kateri ima (po viničarskem redu § 23) pravico imenovati za svojega zastopnika kogar hoče (je ta viničar ali ne, ali je to po volji nasprotniku ali ne). Vse to početje

3. Seje, če se s prvim predloženim ukrepom pokritje ne bi dalo upostaviti, se lahko izkoristi druga označena odredba; če pa tudi ta ne zadošča, se pooblašča minister za šume in rudnike, da odredi na predlog glavne skupščine izredne posebne ukrepe za sanacijo.

Ni potreba, da bi določbe navedenega paragrafa posebej tolmačili, ker nam te same jasno povedo, da vsa bremena sanacije pokojninske blagajne slone zopet na ramah delavstva, oziroma upokojencev.

Naroči „Del. Pravico“!

izhaja iz prezira in nasprotstva do organizacije viničarjev v Limbušu, pod katere delokrog spada tudi Vrhov dol, in do njenih voditeljev, med katerimi je tov. Šaupera. Zgodilo se je to tudi iz prezira viničarskega reda, katerega zakonitost vinogradniki v Vrhov dolu priznavajo samo tam, kjer so določene viničarske dolžnosti, pravic pa se izogibajo na vse načine.

Načelstvo zveze je vzelo ta dogodek na znanje. O raznih manipulacijah, predvsem pri viničarskih komisijah, v škodo viničarjev, se zbira material, ki ga bomo kot stvarno pritožbo izročili višji oblasti. Posledice naj si povzročitelji pripišejo sami. Morali bodo spoznati, da je i viničar enak državljan, z enakimi zakonitimi pravicami kot katerikoli zasebni vinogradnik. Verujemo v zakonitost in red, ki mora priti povsod, kjer ga danes ni, in to osobito v viničarskih krajih. Viničarske komisije v zadevi tov. Godeca Janeza pa ne bomo več predlagali, niti se na kakšno vabilo odzvali, ker smo že enkrat to storili, in če se ni izvršila, sedaj ni več to krivda imenovanega viničarja, niti njegovega zastopnika. Hoteli smo, da bi se dosegel pravičen sporazum brez posebnih stroškov za vinogradnico, pa se je to preprečilo in se je vinogradnici od njenih ljudi storila s tem zelo slaba usluga. Zadevo smo že izročili civilnoppravnemu sodišču. Viničarji, člani limbuške skupine! Vztrajajte, na pravi poti ste! Ako se se vašemu tovarišu zaprla vrata zakonite pravice pri pristojnem županstvu, se mu bodo pa na široko odprla drugod. Pravica, zakonita pravica je vselej zmagala in mora zmagati! Zato se pa borimo in zato se organiziramo. Vsi v vrste »Strokovne zveze viničarjev«! V slogi je moč!

Kemični delavci

Moste. V nedeljo 14. maja se je vršil ustanovni občni zbor »Strokovne skupine kemičnih delavcev« v Mostah. Občnega zbora se je udeležilo nad 40 članov in članic. Skupina pa šteje danes 65 članov. Z občnim zborom je skupina postala javno pravno društvo z odobrenimi pravili. Po poročilih pripravljalega odbora je bil izvoljen odbor iz sledečih članov: predsednik Copar Peter, podpredsednik Sterle Ivan, blagajnik Cajhen Ivan, tajnik Kamšek Filip, gospodar Zajc Franc. Namestniki Holozan Ivan, Primec Franc, Mihelič Anton. V nadzorstvo so bili izvoljeni Alič Ivan, Papeš Jože, Majhen Alojz. — Tovariši! Organizacija je ustanovljena in jo čaka tudi polne roke dela. Vsi vemo, da dosedaj ni bilo nikogar, ki bi tako v podjetju kakor zunaj podjetja ščitil naše gmočne socialne in moralne interese. Prav zato je bil tudi skrajni čas, da smo se zavedli svojega položaja in stopili v organizacijo, ker le v skupnosti nam bo mogoče zboljšati svoj položaj. Delo je s tem začeto, od delavstva, torej od nas samih pa zavisi, kako se bo to delo nadaljevalo in koliko sadov bo rodilo. V bližnji bodočnosti se bo vršil strokovni sestanek, na katerem se bodo obravnavala vsa pereča vprašanja kemičnega delavstva in tudi sklepalo o potrebnih ukrepih. Naša parola naj bo: Vsi v organizacijo in v borbo eden za vse in vsi za enega!

Lesno delavstvo

Vrhnik. Tukajšnja Megušarjeva žaga ne pozna nedeljskega počitka in ne osemurnega delavnika. Zaposluje po večini same ženske, jih plačuje od 1.50 do 1.90 Din na uro, delovni čas traja 10—12 ur. Isto je ob nedeljah. Mnenja smo, da v času velike brezposelnosti nikakor ni umestno, še manj pa potrebno, da se dela nad zakonito določenim časom in to še ob nedeljah. Inspekcijo dela v Ljubljani naprošamo, da pogleda enkrat tudi na Vrhniko in napravi red. Predvsem se mora odpraviti nedeljsko delo. Potrebno je, da se delavstvo samo zavzame za svoje pravice in zahteva (ne prosil) zakoniti delovni čas, nedeljski počitek in plačilo za nočno in nadurno delo. Sicer so pri nas ljudje, poklicani in nepoklicani, ki vidijo vse mogoče stvari, govore in pišejo, da so za socialnost, kadar je pa treba v določen kraj posvetiti, pa to delo prepuste drugim.

Papirničarji

Vevče. Prihodnji sestanek zaupnikov se bo vršil, ker je v četrtek 25. maja praznik, v petek 26. maja ob 7 zvečer v sobi skupine. Prišel bo tov. Srečko Zumer iz Ljubljane. Poročal bo o samostojnosti delavske strokovne organizacije. Tovariši, udeležite se tega sestanka polnoštevilno! Odbor.

Novi pravilnik za bratovske skladnice

V predhodnih odredbah § 152. določa novi pravilnik, da prepisi o ohranitvi časa članstva veljajo za tiste osebe, ki so imeli kot bivši člani bratovskih skladnic na dan 31. decembra 1924. pravico do rezervnega deleža, ki pa jim ta delež ni bil izplačan in prav tako tudi za vse tiste bivše člane, katerih članstvo je bilo izza 31. dec. 1924. toda pred uveljavitvijo teh pravil prekinjeno. Kdor se želi koristiti s temi odredbami se mora prijaviti v šestih mesecih pri bratovski skladnici in začeti plačevati priznalnino po § 50 od dne ko stopijo ta pravila v veljavo.

Zavarovani dnevni kategorijski zaslužki so znižani in znašajo izven kategorije Din 50. Za I. kategorijo Din 40 (50), II. kategorijo Din 34 (40), III. kategorijo Din 27 (30), IV. kategorijo Din 22 (25), V. kategorijo Din 17 (20), VI. kategorijo Din 14 (15). (V oklepajih so označeni kategorijski zaslužki po starem pravilniku).

V bolniško blagajno se vplačujejo prispevki, in odredajo podpore iz te blagajne pri vsakem podjetju po obstoječih režijskih rednih dnevnih mezdah, ki jih potrjuje rudarsko oblastvo. Vsled te določbe bodo prispevki za bolniško blagajno znatno višji, kajti gotovo je, da ima vsak delavec nekoliko višjo dnevno plačo, nego znaša njegov dnevni kategorijski zaslužek. Prav tako pa bo imel član pravico do hranarine v iznosu dveh tretjin obstoječe redne režijske dnevne plače. (§ 65). Dosedaj $\frac{2}{3}$ kategorijskega zaslužka.

Dečja oprema, ki je doslej znašala 14 kratni iznos kategorijskega dnevnega zaslužka, se bo v bodoče izplačevala samo v znesku Din 150 (§ 65 c).

Pogoji za doseglo pokojnine so spremenjeni v toliko (§ 107), da dobi član po vstevnem desetletnem polnopravnem članstvu pokojnino v iznosu 25% svojega povprečnega kategorijskega zaslužka zadnjih petih let (preje 28.40). Pokojnina se zvišuje z vsakim dovršenim letom vstevnega polnopravnega članstva za dva odstotka. Tako, da znaša najvišja pokojnina 75% povprečnega kategorijskega zaslužka zadnjih petih let. (Preje 80%). Po dovršenih 55 letih vstevnega polnopravnega članstva in pri starosti 60 let pa gre polnopravnemu članstvu pokojnina brez dokaza onemoglosti.

Po § 154. se ima bivšim članom bratovskih skladnic in sorodnikom upokojenim pred 1. januarjem 1925. pa do uveljavitve teh pravil odrediti nezdgodne rente in pokojnine od tega dne dalje, po odredbah teh pravil. Razen pokojnin bivših članov s pod 10 leti vstevnega polnopravnega članstva. Pokojnine teh poslednjih, kakor tudi pokojnine njihovih rodbin se znižajo do zneska Din 150 na mesec za 10%, od Din 151 do 200 Din za 12%. Od Din 201 do 250 za 14%. Od Din 251 do 300 za 16%, nad Din 300 na mesec pa za 18%.

§ 119. postavlja postopek, da se ob sestavi matematične bilance, ako bi se ugotovila pasiva, oziroma bi blagajne ne imele kritja za svoje obveznosti, odredi ustavitve pokojnin brez dokaza trajne onemoglosti po § 107 in zvišbo prispevkov vseh podjetij in članov za nadaljnjih 2%.

Prihranki, ki so zbrani v pokrajinsko-pokojninskem skladu za rudarje v Ljubljani je po določbi § 161. prenesti v pokojninsko blagajno glavne bratovske skladnice v Ljubljani, kjer se ima uporabiti z obrestmi vred izključno samo za podpiranje upokojencev in njihovih rodbinskih članov, upokojenih pred 1. jan. 1925.

Kriza kapitala

Znani borski rudnik bakra, ki je eden najbolj dobičkanosnih podjetij v naši državi, je imel v letu 1932 10.3 milijona frankov čistega dobička. V letu 1931 je znašal čisti dobiček 8.9 milijona frankov. Ker so delničarji rudnik racionalizirali, je produkcija porastla na 30.159 ton napram 24.351 ton v letu 1931. Zmanjšal pa se je stalež delavstva od 3315 delavcev (1931) na 2980 v letu 1932. Višina dividend se ne omenja, ker je gotovo tako neznatna, da je ni vredno omenjati. V letu 1930 je znašala 300 Din na delnico.

Doma in po svetu

25 letnico Narodne strokovne zveze so preteklo nedeljo zelo slovesno praznovali v Ljubljani. Na sporedu je bila akademija v Narodnem gledališču, delegatsko zborovanje v Delavski zbornici, manifestacijsko zborovanje v sokolski dvorani na Taboru, razvitje prapora istotam, slavnostni sprejeto do magistrata, kjer jih je pozdravil ljubljanski župan, komerz v Kazini in končno III. seja Jednote slovenskih narodnih strokovnih organizacij. Za slavnostne dni je bila dovoljena četrtinska vožnja po vsej državi.

Nerazumljivo ali pa razumljivo. Vestfalski delavci, ki so se udeležili 25 letnice obstoja Narodne strokovne zveze, so v Ljubljani marsikoga presenetili. Vsi ti nacionalno orijentirani rojaki so, kakor je poročal »Slov. Narod«, najbolj navdušeni Hitlerjevi čestilci in so polni največje in navdušene hvale Hitlerju. Nerazumljivo je hvalisanje v nacionalnem vprašanju, ker vendar Slovani nimajo od Hitlerja najbrže nič dobrega pričakovati, razumljiva pa je morda simpatija do Hitlerja vsled tega, ker je razbil svobodne delavske sindikate in jih izenačil, to je pofaštil.

Avstrija se dobro brani pred narodnim socializmom. Hitler je računal, da bo Avstrijo zavojeval kar preko noči, sedaj pa naenkrat tak odpor. V soboto 13. maja sta dospela na Dunaj dva Hitlerjeva ministra, očitno v propagandne svrhe. Zastopnik policije je izjavil, »da so Avstriji slični obiski neželjeni, pač pa je vse storjeno za njihovo

osebno varnost«. Avstrijska vlada namerava razpustiti vse narodno socialistične organizacije. Kljub trdovratnosti in vztrajnosti kanclerja dr. Dollfussa pa bo Avstrija težko vzdržala invazijo »Hackenkreuzlerjev«.

Dr. Dollfuss, avstrijski kancler, odpotuje v najkrajšem času v Rim, da osebno podpiše konkordat z Vatikanom. Ob tej priliki se bo mudil v Rimu tudi Hitler. Ali namerava priti Mussolini s kakim predlogom, da bi zblížila malega in velikega diktatorja?

V Nemčiji se je stvaril senat dela, kateri bo v bodoče vodil vse delavske strok. organizacije in to marksistične, krščanske in Hirsch-Dunkerjeve. Ta senat bo vodil dr. Ley. V njega so poklicani: Schumann, Muchov, Blinkmann, Müller, Schmeer, Störn in Otte. Otte je bil prej predsednik kršč. strok. zveze.

Razorožitvena konferenca v Ženevi je v vedno večji zažati. Zastopnik Francije je v svojem poročilu dokazal, da Nemčija ni nič manj oborožena nego druge države. Zastopnik Nemčije je temu protestiral, nato pa takoj odpotoval v Nemčijo, da o tem poročila in dobi nova navodila. Konferenca je vsled tega odgojena. Vse čaka Hitlerjeve izjave, ki bo odločilna za nadaljevanje razorožitvene konference. Inozemstvo, posebno Anglija in Francija, sta otvorili proti Nemčiji veliko kampanjo, ki zna imeti za Nemčijo precejšnje posledice.

Jože Gostinčar:

Kapitalizem in parlamentarizem

Kako »krasno in pošteno« vlogo igrata kapitalizem in moderen parlamentarizem napram ljudstvu, se razvidi iz zadnjih časopisnih poročil in drugih spisov raznih držav. Tako piše dr. Klotz v eni svojih knjig o nemškem državnem zboru (Reichstagu) sledeče:

Volivni stroški za moderne ljudske zastope so zelo visoki. Pri nemških državnoborskih volitvah leta 1928 so znašali: za demokrate 2 milijona 100.000 Rm., za mandat 84.000, za en glas 1.40; za Nemško ljudsko stranko, 750.000 Rm., ali za mandat 83.000, za glas 1.40; za nemške nacionalce 5.000.000 Rm., za mandat 68.500, za glas 1.15; za centrum 1.250.000 Rm., za mandat 20.000, za glas 0.33 Rm.; za socialne demokrate 2.570.000 Rm., za mandat 16.500, za glas 0.27 Rm.

»Vrhovne industrijske zveze« so ustanovile poseben kuratorij (nadzorni odbor), ki ima nalogo, da za volitve namenjeni denar zvesto upravlja in izvaja volivno financiranje. Ta odbor nastopi šele, ko so postavljene volivne liste, kot dajatelj denarnih podpor v akcijo s tem, da naznani strankam, kateri kandidati so industriji (kapitalizmu) po volji in kateri ne. Za povoljne kandidate stavi industrija na razpolago volivno podporo. Podpore znašajo 10 do 20 tisoč mark za kandidata, ki je dobil odobritev industrije. Kandidatje vseh večjih meščanskih strank dobio podporo iz industrijskih zakladov, največ »Nemška ljudska stranka« in nacionalisti. Desničarske stranke se vzdržujejo skozi in skozi po težki industriji. Tajni svetnik Duisberg od »J. G. Farbenindustrie« zastopa ameriški način, po katerem bi se morale subvencionirati vse stranke, ker se je ta način v Ameriki za gospodarstvo najbolje izkazal. Tudi bančni kapital se udeležuje pri tem financiranju. Tako podpira član načelstva »Deutsche Bank«, v. Strauss, »Nemško ljudsko stranko«, njegov tovariš Fahr pa spada med denarne mazače demokratov. Izmed 490 poslancev, ki so bili izvoljeni v maju 1928, je pripadalo 68 nadzorstvenim svetom velikih podjetij, porazdeljenim po strankah.

Spomladi l. 1927 se je vršila v državnem zboru razprava o monopolizaciji vžigalične industrije. Pri tej priliki je nastopil posebno vidno

Obvestila

Zagorje. V soboto, dne 20. maja, ob 8 zvečer se bo vršil javni sestanek mladinskega odseka J. S. Z. Na sestanku se bomo pogovorili o podrobnostih dela v bodoče. Pridite v čim večjem številu! Tovariši na delo! — Za mladinski odsek: Vinko Ustar.

Celje. Radi odloka OUZD v Ljubljani se odreja za ekspozituro OUZD v Celju od 15. maja 1933 dalje letni delovni čas in sicer: 1. Ob ponedeljkih, sredi in petkih se uraduje redno od 7 do 13, popoldne pa vrši en nameščenec dežurno službo od 17 do 18. 2. Ob torek in četrtek se uraduje redno od 7 do 13 in od 17 do 19. 3. Ob sobotah se uraduje od 7 do 12, popoldne pa vrši samo en nameščenec dežurno službo od 12 do 13 in od 17 do 18. 4. V ambulatoriju OUZD v Celju ordinirajo uradovi zdravniki vsak delavnik od 8.30 do 12.45. Poleg rednih ordinacijskih ur pa vrši bolničarka redno vsak dan, razen ob sobotah, tudi dežurno službo od 7.30 do 8.30 in od 16.30 do 18; ob sobotah pa samo od 7.30 do 8.30. 5. Ob nedeljah in praznikih delo počiva, a za nujne slučaje vrši samo en nameščenec dežurno službo od 9 do 11. Za sprejemne stranke je odrejen čas od 8 do 13, ostali čas pa za interno uradovanje. — Celje, 11. maja 1933. — Upravitelj: V. Šmigovec, s. r.

Naše nar. gosp. v aprilu 1933

(Po statistiki OUZD v Ljubljani)

Sedanje gospodarske razmere najboljše karaktriramo z besedo »stacionarnost«. Gospodarstvo se je ustalilo na nizki stopnji, do katere ga je privedla zadnja svetovna gospodarska kriza. Ne moremo več govoriti o (konjunkturni) gospodarski krizi, ker pod to besedo razumevamo (strogo znanstveno, ne vulgarno!) p a d a j o č o fazo konjunkturnega vala, katere pa ni več opažati v našem gospodarstvu.

Z izjemo tekstilne industrije, katere ima pri nas — kakor splošno znano — popolnoma izjemno stališče, izkazujejo v aprilu 1933 pomembnejše napredovanje samo industrije z izrazito sezijo; tako na pr. gradnje nad zemljo +1871 delavcev ali +48%, industrija kamenja in zemlje +615 delavcev ali +20%, oblačilna industrija in čiščenje (pomladanska moda!) +265 delavcev ali +6% itd. itd.

Večjega padca ne izkazuje nobena industrija. Največji absolutni padec beleži trgovina in še ta znaša samo —61 delavcev ali niti ne —2%. Najbrž je tudi ta pojav sezijske vrste. Trgovina se začne razvijati na jesen po končani žetvi.

nemško nacionalni zastopnik poljedelskih delavcev. Izkazalo se pa je, da je Behrens član nadzorstva švedskega trusta vžigalične industrije. Nemški nacionalci so stali na stališču, da ostane Behrens vključ v temu poročevalcu o tem zakonu. Prav tako je nastopil za njega tudi znani Curtius.

Kriza nemških delavskih strokovnih organizacij

Radi aktualnosti prinašamo članek iz Kölna, datiran 17. aprila, katerega je objavila revija »Beseda« v svoji 5. številki 1933.

Kakor centrum in druge stranke na demokratični podlagi prošlega stoletja, tako je Hitlerjeva »nacionalna revolucija« nepričakovano zadelo tudi strokovne organizacije. Strokovnih delavskih organizacij imamo v Nemčiji več; ene se rekrutirajo iz katoliškega delavstva in so bile več ali manj idejno kakor tudi politično podrejene centru; imele pa so v svoji sredi tudi nekaj protestantskega delavstva in so bile združene v tako zvane krščanske strokovne zveze, s čimer jim je bil dan nekaj nadkonfesionalen okvir; veliko močnejša je bila socialistična strokovna zveza, ki pa je idejno predstavljala slabšo silo nego krščanska strokovna delavska organizacija, ker je socialna demokracija v Nemčiji, razjedena deloma od teoretične skepse, deloma od praktične zapustitve socialističnega življenjskega habitusa, očitno bila v razpadu; borbennost ji je vdihaval samo komunistični del delavstva. Poleg teh so obstojale tudi tako zvane rume strokovne organizacije, ki so bile pod vplivom delodajalstva, v praksi so se večkrat približevale krščanskim in socialističnim, dočim je bila njihova teorija podobna našim slovenskim narodno-socialističnim organizacijam.

Hitlerjev nemški fašizem namerava izvesti »Gleichschaltung«, to je izenačenje tudi na polju strokovnega združevanja delavstva in v tem oziru ne bo imel težkega posla, ker ima zgled in tudi podrobno izdelano shemo organizacije v italijanskem fašističnem korporativnem sistemu. V tem in onem oziru bodo Hitlerjevemu zamislu prišli nasproti tudi krščanski strokovničarji; kakšen odpor pa bo mogoč nuditi »Gleichschaltungi« socialistični del delavstva, pa je še vprašanje. Krščansko strokovno zvezo loči po miselnosti od Hitlerja v glavnem, če abstrahiramo od religiozne usmerjenosti v krščanstvu, ideja, da morajo strokovne organizacije biti svobodne in ne državna institucija. Kakšna razlika pa je med poklicno-stanovskim redom krščanskih strokovničarjev in narodnimi socialisti Hitlerja, ki tudi označujejo svoj socialni program kot idejo stanovske družbe, to je jako težko ugotoviti, in sicer zaradi tega, ker je zamisel poklicnostanovskega reda družbe pri voditeljih in ideologih krščanskih strokovnih zvez prav tako nejasen in neizdelan kakor pri narodnih socialistih; vsaj tako bi se dalo sklepati iz zborovanja krščanskih strokovnih organizacij dne 17. marca letos, na katerem so bile po posebni komisiji predlagane in sprejete »programatične smernice«.

Voditelj krščanskih strokovnih organizacij Otte je imel tozadeven govor, ki pa ni prinesel veliko luči v to važno vprašanje. Izvedeli smo le smernice, iz katerih pa so komaj vidni glavni obrisi kakšne konkretne družabne forme, linije v detajlu pa so sploh nevidne. Prav je poudarjal Otte, da se tudi v »narodni revoluciji« vidi istinito in silno hrepenenje ustvarjajočega človeka po novi ureditvi socialnih razmer. Nekaj pozitivnega vidi Otte glede narodnega socializma tudi v tem, da je napravil konec političnim prepričim in strankarskemu razcepjenju delavstva, ki da se bo sedaj moglo kot ena celota nemoteno posvetiti svoji strokovni izobrazbi in organizaciji. (Ta možnost je bila dana tudi prej, žal je delavstvo ni izrabilo. — Op. uredn.) Odločno pa je poudaril, da se krščanske strokovne organizacije ne morejo strinjati s takim »poklicno-stanovskim redom« (berufsständische Ordnung), kakor ga označujejo nekateri hitlerjanci. Otte priznava, da sme in mora država posegati v gospodarski in socialni red, smatra pa za veliko napako, če bi se organizacije, ki so zrasle iz svobodne volje delavstva organsko na osnovi ljudskega življenja, porinile v njim tujo smer. Njemu se nasprotno zdi, da je prišel čas, ko bi mogle organizacije delodajalcev in delojemalcev same iz sebe prevzeti iniciativo za veliko delo poklicno-stanovskega reda na podlagi svobode, samouprave in samoodgovornosti. Poklicno-stanovska zgradba družbe naj bi našla svojo obliko na ta način, da bi posamezne proizvodne panoge delovale po paritetični samoupravi. Medsebojne spore naj bi poravnavale po skupnih paritetičnih razsodiščih. Le v vprašanjih, ki gredo preko okvira posamezne stroke ali stanu, naj bi odločevala nadstanovska instanca države. To so v resnici samo obrisi v najsplošnejših in najširših potezah, iz katerih pa se ne bo lahko našla konkretna oblika.

(Konec prih.)

Čitaj „BESEDO“!

To in ono

Zagorje ob Savi. 14. maj nam bo ostal v trajnem spominu. Zapisati moramo, da nas je zapustil nad vse priljubljeni katehet g. Markež. V preteklem tednu je dobil dekret za premostitev. Gospod kaplan Markež je prišel med nas rudarje pred štiri leti. Ni imel lahkega dela kot duševni vodja v naši rudarski dolini. Toda, kar se marsikomu dozdeva, da med rudarji ne najdeš pošteni srca, navzlic temu je dokaz delo bivšega g. kaplana Markeža, kako se mora, kako se da in kako je vzgajal in tako dosegel vidne uspehe, zlasti pri mladini. Teško mu bo dobiti namestnika.

Pred vsem nam je v dokaz, kako lepo je vzgajal mladino v Topliški šoli, kjer bi marsikdo obupal ali bi mu pošli živci. On si je prisvojil vsa srca mladih otrok in se jim priljubil, da ga ne bodo mogli pozabiti. V dokaz je bil poslovljni večer 14. maja, ki ga je priredil cerkveni pevski zbor. Najozji njegovi prijatelji so napolnili dvorano do zadnjega kotička. Brez kakšnega pompa se je prišlo poslovliti od njega staro in mlado. Poslovljni večer so otvorili njegovi ljubljenci, to so mali, in sicer mladinski zbor s pesmijo. Sledilo je več deklamacij in pevskih točk. V imenu vseh se je tov. Hrastelj Janko v daljšem govoru poslovlil od gosp. Markeža. Prav posebno pa v imenu staršev! Tudi on je poudarjal, da gre njemu velika zasluga, ker je posvetil vse svoje sile predvsem mladini in to zlasti v šoli. Baš v maju mesecu se vidi, koliko se podeli svetih zakramentov, zlasti mladini. Kmalu bo tako, da bo mladina zgled staršem in ne obratno. Tudi v tem pogledu se pri nas vidno boljša. Tudi društveni dom se je zgradil na njegovo inicijativo. V imenu krščanskih soc. rudarjev ga je pozdravil naš stari borec tov. Verstovšek. Žel mu je mnogo sreče na novem mestu. Zahvalil se mu je za njegovo sodelovanje. Nato se je tudi g. katehet sam v daljšem govoru zahvalil vsem in bodril k nadaljnemu delu. Končno besedo je spregovoril naš č. g. duhovni svetnik Sitar. V imenu cele župnije se mu je prav tako zahvalil za zasluge in njegovo požrtvovalno delo. Mi mu želimo, da bi mu ljubi Bog dal zdravja, da bi tudi v Vinici, v kateri župniji bo razširjeval evangelij svete cerkve, imel obilo uspeha in sadov! Rudar.

Prihodja številka »Delavske Pravice« bo vsled praznika izšla en dan prej. Zato naj bodo dopisi najkasneje v ponedeljek dopoldne v uredništvu.

Pojasnilo poslanca Pavliča na dopis v „Del. Pravici“

z dne 27. aprila 1933, šte. 17, I. VI.

Priznam, da sem bil izvoljen z glasovi rudarjev in z mirno vestjo trdim, da sem v Ljubljani in Belgradu najodločneje in vztrajno zastopal interese delavstva, posebno še rudarjev, pri vseh merodajnih oblasteh. Zlohota je trditve, da nisem predlagal oziroma zahteval subvencije za sanacijo Bratovskih skladnic, ker sem tozadevno intervencional večkrat pri predsedniku vlade, ministru za gozdove in rudnike in za socialno politiko in narodno zdravje in govoril obširneje pri proračunski debati pri prometnem ministrstvu in ministrstvu za gozdove in rudnike o razmerah v revirjih Trboveljske premoškopne družbe, o naročilih premoškega zdravstvenem stanju in brezposelnih v Zagorju, Trbovljah, Hrastniku in Hudi jami.

Stenografske beležke so dopisniku na razpolago, ni pa krivda poslanca Pavliča, ako ljubljansko dnevno časopisje ni priobčilo mojih 10 govorov v letošnjem letu 1933 iz Narodne skupščine. Nasvete rad sprejemam, kritika pa bodi objektivna, ne pa zlohota. Sicer pa delavci in rudarji vedo, da delam zanje požrtvovalno in nesebično. Boljše bi bilo, da bi kritik pomagal delavce in rudarje organizirati v strokovnih organizacijah.

V Ljubljani, dne 16. maja 1933.

Prof. Pavlič Lojze, nar. poslanec.

JAKOB FLIGL DEDIČI

Stavbni in galanterijski klepar, vodovodni instalater, krovec lesenocementnih streh, kritje zvonikov ter napeljava strelovodov

LJUBLJANA

Rimska cesta 2 Gregorčičeva ulica 5
Ustanovljeno 1864

Telegrami:
Fligl Ljubljana

Telefon šte. 33-53

Socialna in gospodarska politika

Milijoni vplačani za sodne takse. V dravski banovini je bilo v prvi četrtini l. 1933 vplačan za 3 milijone 929.362 Din sodnih taks. Pa tožimo, da ni denarja. Za tožbe ga je še vedno dovolj.

Brezposelnih je imela Francija v februarju 1933 325.764. Delavcev, ki so delali s skrajšanim delovnim časom pa je bilo istočasno 7755. Francija ima komaj nekaj nad 100.000 brezposelnih več kot Jugoslavija, pa je kljub temu, da zaščiti domače delavstvo, deportirala veliko število inozemskih delavcev.

Produkcija umetne svile

Zanimivo je, da produkcija tekstilnih izdelkov (umetne svile) ni v letu 1929 dosegla viška, kakor železo in jeklo, marveč še vedno narašča. V letu 1925 je znašala skupna produkcija umetne svile 86.000 kub. ton, ki je v letu 1929 porasla na 209.560 kub. ton ali za 143,7% napram letu 1925. L. 1931 pa znaša ta produkcija 221.620 ton, tedaj moremo v zadnjih dveh letih beležiti napram produkciji od leta 1925 do 1929 rahlo nazadovanje, kajti v tem času je porasla produkcija samo za 14%.

Vedno več strojnega dela, ki zmanjšuje kupno moč delavstva in tako konsum, tudi tu ne ostaja brez posledic.

Kaj si storil v preteklem tednu za „Delavsko Pravico“?

Vse vrste

manufakturnega blaga

v veliki izberi in solidnih cenah
dobite pri tvrdki

A. & E. SKABERNE, LJUBLJANA

Upton Sinclair: DOLARJI

roman

Drdrajoče grmenje se je valilo čez Jedovo glavo po nebu in potres se je lomil v najglobljih globinah njegove duše! Začel si je slikati, kaj bi značilo, imeti malo Lulu Belle. Pri tej misli je žarelo v njem, da si tako ne bi niti v sanjah mislil. Drhtenje mu je popadlo kolena, da je komaj hodil; prestrašil se je, obstal in se moral nasloniti na deblo. Misel na otroka, na njene želje in na vlogo, ki bi jo pri tem lahko igral on, ga je preobračala; a ni ji mogel uiti, nikdar se ji ne bo mogel iztrgati.

Vsega se je Jed do zdaj že dvakrat izneveril moralnim načelom, ki mu jih je vtepla v glavo sestra; prvič z neko deklico v zionistični šoli in potem na prodajnem potovanju s hčerjo nekega farmerja. Obakrat je Jed vedel, da to, kar počenja, ni prav, obakrat ga je polnil sram in navdajala skrb in je brž pretrgal razmerje. Nohenkrat ni bilo v vsem skupaj niti najmanjše trohice idealizma; to tudi drugače ni moglo biti spričo občutkov, ki so prevečevali Jeda. Vsa spolnost je zanj bila nekaj umazanega, živalskega in človeka nevrednega, nekaj kar obsojajo Bog in ljudje, velika past, ki jo nastavlja satan mladim možem in vzrok, da propadajo nešteti ljudje ter obleže na poti do uspeha.

Zdaj pa, tako zvit in mogočen je skušnjavec! Zdaj je stvar napravljena tako, da ne bi bila ljubezen ali spolnost ali kakor že hoče to reč kdo imenovati, ovira na poti, ampak pot sama! Do zdaj je Jed mislil, če pogledam to žensko, da bi jo pozelel, me lahko velja hodočnost; zdaj pa si je dejal: ona mi bo temelj za hodočnost; in kako brž so se spremenila njegova čustva! Lulu Belle mu je nenadoma

bila najlepši, najzapeljivejši predmet, kar mu jih je življenje do zdaj pokazalo. Jed se je spominjal njenih telesnih čarov, ki jih je videl in si je slikal v duhu tiste, ki jih ni videl. Okrog njih je žarela glorijska, ki ni bila iz dolarjev ne iz diamantov, — zakaj vse take podobe so nemo derne in poceni, če jih merimo s stališča današnjega bogastva. Človek bi ne mogel reči niti, da je tista glorijska vredna milijon dolarjev; moral bi opisovati skrivnostno, neskončno mogočno glorijsko, ki so jo ustvarili milijoni dolarjev, ki so rodove dolgo tvorili imetje ene in edine družine. Tisto glorijsko, ki se svetu razodeva s tisoč in tisoč zvito izmišljenih umetnosti!

Še preden je bilo tiste strašne noči konec, se je satan polastil duše Jeda Ruserja. Če je Lulu Belle hotela imeti otroka, zakaj naj ga ne bi imela in zakaj ji ne bi pri tem pomagal Jed? Res je sicer, da bi bilo to greh, a če bi jo potem čim preje poročil, ali se ne bi s tem potem vse spet uredilo? Če bi bil le otrok kmalu pri rokah, potem bi se ona prav zatrdno zresnila in se zadovoljila s tem, da je žena mladega, v bodočnost stremečega finančnega genija. Okoristi se z bežnim hipom Jed, zakaj prav v tem je razlika med velikim možem in med prostasčko drhaljo.

IV.

Možu, ki so ga navdajale take misli, se je morala zdeti univerza medla in brezpomembna reč. Otročja in nesmiselna vsa tista tako zvana »študentovska delavnost«, dolgočasne so bile enačbe druge stopnje, Popejeve pesmi in vse drugo! Jed je komaj brzdal svoj nemir. Zanemarjal je učenje, ni znal ničesar več govoriti s tovariši in zvečer se je ponavadi dolgo sprehajal in šibali so ga viharji čudno zmešanih čustev; veselja, skrbi, trme, obotavljanja, hrepenenja!